

TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER TERCİHLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Eyüb EK MEN¹
Belma KEKLİK²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı hekim adayı tıp fakültesi öğrencilerinin geleceğe dair kariyer planlarını, hedeflerini, çalışma hayatından beklentilerini incelemektir. Araştırmaya İstanbul Üniversitesi İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakülteleri, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kafkas Kars Üniversitesi Tıp Fakültesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Harran Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenim gören 5. ve 6. sınıf öğrencileri dahil edilmiştir. 2022 yılı itibarıyla 5. ve 6.sınıf olan bu öğrenciler, 2017 yılı üniversite yerleştirme puanlarına göre en yüksek puanlı ilk üç ve en düşük puanlı son üç kamu üniversitesine yerleşmişlerdir. Bu şekilde öğrencilerin kariyer tercihlerini belirleyen faktörler arasında öğrenim görülen üniversitenin etkisi de araştırılmak hedeflenmiştir. Buna ek olarak öğrencilerin demografik özellikleri, ailevi bilgileri gibi etkenler de araştırılmıştır. Araştırmada Selçuk Tanç (1999) tarafından geliştirilen; kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı, maddi beklenti ve duygusal beklenti boyutlarından oluşan “Kariyer Beklentileri Ölçeği” 492 öğrenci tarafından cevaplandırılmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin büyük çoğunluğu uzmanlaşmak istediklerini belirtmiş, cerrahi ve temel bilimlerin en az, dahili bilimlerin ise en çok tercih edilmek istenen bölüm olduğu belirlenmiş, kendi isteği ile tıp fakültesini tercih edenler ile anne eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin kariyer beklentilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre; kendini gerçekleştirme boyutu ile sosyal beklenti ve güç kullanımı boyutları arasında pozitif yönde güçlü düzeyde; maddi beklenti ve duygusal beklenti boyutları ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Güç kullanımı boyutu ile maddi beklenti boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde; duygusal beklenti boyutu ile arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Maddi beklenti ile duygusal beklenti boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Tıp Fakültesi, Öğrenci

* Bu makalenin verileri Eyüb EK MEN’in doktora tezinden elde edilmiştir.

¹ Eyüb Ekmen, Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü, eyubekmen@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6248-5862, (Sorumlu Yazar).

² Belma Keklik, Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, belmakeklik@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6248-5862.

A STUDY on CAREER PREFERENCES of MEDICAL FACULTY STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the future career plans, goals, and expectations from working life of prospective physician medical students. 5th and 6th grade students studying at Istanbul University Istanbul and Cerrahpasa Medical Faculty, Hacettepe University Faculty of Medicine, Kafkas Kars University Faculty of Medicine, Van Yüzüncü Yıl University Faculty of Medicine and Harran University Faculty of Medicine were included in the study. These students, who are in the 5th and 6th grades as of 2022, have been placed in the first three public universities with the highest scores and the last three public universities with the lowest scores according to the university placement scores of 2017. In this way, it is aimed to investigate the effect of the university where the students are studying, among the factors that determine the career preferences of the students. In addition, factors such as students' demographic characteristics and family information were also investigated. Developed by Selçuk Tanç in the research; The "Career Expectations Scale", which consists of the dimensions of self-actualization, social expectation, use of power, financial expectation and emotional expectation, was answered by 492 students. As a result, the majority of the students stated that they wanted to specialize, surgery and basic sciences were determined to be the least preferred department, and internal sciences were the most preferred department. According to the results of the correlation analysis; positive and strong level between self-actualization and social expectation and use of power; A moderately significant positive correlation was found with the dimensions of material expectation and emotional expectation. Between the use of force and the material expectation dimension, it is moderately positive; There was a weak and significant positive relationship between emotional expectation and the dimension of emotional expectation. There was a moderately significant positive relationship between material expectation and emotional expectation dimensions.

Keywords: *Career, Faculty of Medicine, Student*

1. GİRİŞ

Kariyer sözcüğü, Türkçeye Fransızca “carriere” sözcüğünden geçmiştir. Fransızcada bu kelime; bir meslekte geçilmesi gereken aşamalar, yaşamda seçilen yol, diplomatik kariyer gibi anlamlarda da kullanılmaktadır. Kariyer, bireyin iş veya meslek yaşamı boyunca izlemesi gereken bir dizi yol olarak tanımlanmaktadır (Bingöl, 2013: 329). Kariyer, bir kişi tarafından bir ömür boyu sırasıyla işgal edilen pozisyonlar dizisidir (Cascio, 1992: 302). Kariyer kavramının en popüler anlamları ise ilerleme, yukarı doğru hareket, meslek, iş, uzmanlık alanıdır. Kariyer, kişinin yaşamı üzerinde almış olduğu pozisyonların

sırası, kişinin yaşamı boyunca edindiği işle ilgili tecrübelerin tamamı şeklinde de tanımlanabilmektedir (Decenzo and Robbins, 2007: 233).

Kariyer; bireyin kimliğini, toplumsal durumunu ve statüsünü oluşturmasına yardımcı olan bir unsurdur. Kariyer kavramında temel noktanın insan olduğu görülmektedir. İnsan, çalışma hayatının ilk günlerinden itibaren bazı ihtiyaçlarını karşılamak, beklenti ve arzularını tatmin etmek ve geleceğe yönelik planlarını yapmak istemektedir. Aynı zamanda da insan, bulunduğu hiyerarşik yapıda yükselmek istemekle birlikte işinde ilerlerken başarılı olmak da istemektedir (Ayan, 2013: 167).

Kariyer ile ilgili oldukça fazla tanım ile karşılaşılmaktadır. Bu tanımlar incelendiği zaman her birinin ortak noktası, çalışan kişilerin başarı düzeylerini belirleyen işlerle ilgili mevcut pozisyonlarından daha ileri bir noktaya gitmelerini sağlayan bir kavram olduğu görülmektedir (Akgeyik ve Dolgun., 2011: 137).

İş yaşamında çalışma alanı her ne olursa olsun her birey bir kariyere sahiptir. Kariyer yaşamı oldukça parlak olmakla birlikte başarısız sonuçlar da doğurabilmektedir. Burada önemli olan nokta, meslek sahiplerinin hayatlarını düzenlemeleri için prensip olarak hizmet ettikleri iş hayatlarındaki pozisyonlardır. Bu sadece statü, seçilen yön, çalışma temposu ve kariyer süresine bağlı değildir; aynı zamanda kişisel yeterlilikler ile de ilişki içindedir (Hackman ve Suttle, 1977: 31-32).

Kariyer planlama, bireyin sahip olduğu yetenek, bilgi ve tecrübelerinin işletme tarafından geliştirilmesiyle çalışmakta olduğu işletmedeki yükselmesinin veya ilerleyişinin planlanması olarak açıklanabilmektedir (Geylan, 2004: 121). Kariyer planlaması; insan kaynakları ihtiyacının karşılanmasında, personelin üst düzey terfi noktasında geliştirilmesinde etkili bir faktördür. Aynı zamanda uluslararası bazı fırsatların değerlendirilmesinde, çalışan bireyin niteliklerinin ortaya çıkışında, nitelikli çalışanların işten ayrılma oranlarının düşürülmesinde, çalışan ihtiyacının karşılanmasında ve bunlara benzer daha birçok konuda hem örgüte hem de bireye fayda sağlamaktadır (Özgen, Öztürk ve Yalçın, 2002: 196). Kariyer tercihleri bireyin kendi için öngördüğü olmazsa olmazları içeren ve başarılı bir kariyer için nelerin gerektiği yolundaki temel düşünceleridir. Yetenek, ihtiyaçlar ve kişisel değerlerin algılamasına bağlı olarak kariyer belirlenir (Mignonac and Herrbach 2003: 205).

Kariyer seçiminde etkili faktörler “içsel, dışsal ve kişilerarası faktörler” veya “geçmiş, kişisel ve çevresel değişkenler” olarak

modellenebilir. İçsel faktörler bireyin kendi ile ilgili, dışsal faktörler kendi dışındaki etmenleri, kişiler arası faktörler ise aile, arkadaş, çevresi gibi sosyal etkileşimleri ifade etmektedir. Bireyin geçmişi anlamında cinsiyet, sosyoekonomik durum, yaş gibi değişkenler ifade edilmektedir (Genç vd., 2007: 49). Öte yandan sosyoekonomik durum ve aile etkisi gibi faktörlerin de ülkeler ve kültürler arası farklılık göstermekle birlikte etkili olduğu bildirilmektedir (Brown, 2002: 48).

Kariyer geliştirme en bilinen anlamıyla mesleki hayatta ilerleme olarak tanımlanmaktadır (Glueck, 1985: 145). Kariyer geliştirme, çalışanların sahip oldukları güçlü ve zayıf yönlerini, amaç ve hedeflerini, örgütün istekleriyle nasıl uyumlu hale getirilmesi gerektiğini değerlendiren bir mekanizmadır (Soysal, 2007: 146). Kariyer geliştirmede etkili olan faktörler performans, başarıyı ortaya koyma, nitelikler, gelişme, uluslararası deneyim, dil becerileri, amaç oluşturma ve dış görünüş olarak sıralanmaktadır (Bingöl, 2013: 337-341; Polat vd., 2016: 31; Tuncer, 2011: 255; Bayraktaroğlu, 2003: 126).

1.1. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Kariyer Planlamaları

Tıp fakültesi altı yıllık bir eğitim sürecinin sonunda “tıp doktoru” unvanı ile mezun olunan bir okuldur (Cansever vd., 2020: 791). Tıp alanında yapılan kariyer tercihinin ve alan seçiminin öğrencinin akademik başarısını, performansını ve dolayısıyla toplum sağlığını etkileyen bir unsur olduğu bilinmektedir (Saigal and vd. 2007: 7). Bireysel farklılıklar, genetik yapı, eğitim, aile yapısı ve diğer birçok faktör sebebiyle kişiler, farklı duygu, düşünce, istek ve ilgilerle sahip olabilirler. Bu farklılık meslek seçimi için geçerli olduğu gibi uzmanlık seçimi içinde geçerlidir. Yani her hekimin her alana bakış açısı ve beklentisi farklıdır (Yoney ve Yavuz, 2010: 10). Tüm bu faktörlerin yanı sıra tıp alanında kariyer tercihlerini etkileyen en temel faktörlerden birinin de Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) olduğu söylenebilir. TUS; ülkemizde T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından 1. ve 2. dönem olmak üzere yılda iki kere yapılan bir sınavdır. Herhangi bir tıp alanında branşlaşmak isteyen hekim ve hekim adaylarının TUS’a girerek yeterli puanı alması gerekmektedir. Herhangi bir tıp uzmanlık alanında branşlaşmayanlar ise pratisyen hekim olarak veya aile hekimi olarak sağlık kurumlarında çalışabilmektedirler. TUS sonucuna göre tercih ve yerleştirme işlemlerinin yapılabilmesi için 45 olan TUS baraj puanını geçmek ve Sağlık Bakanlığı, YÖK veya ÖSYM tarafından yapılan ya da uluslararası geçerliliği bulunan yabancı dil sınavlarından 50 ve üzeri puan almış olmak gereklidir.

1.2. Tıp Branşları ve Uzmanlık Süreleri

Tıp branşları Temel Tıp Bilimleri, Cerrahi Tıp Bilimleri ve Dahili Tıp Bilimleri olmak üzere üçe ayrılır. Detaylı bir biçimde incelendiğinde ise bu 3 temel bölümün içerisinde ana branşlarının ve birçok ana branşın da yan dal branşlarının olduğu görülmektedir.

Temel tıp bilimleri: İnsan vücudunu inceleyen, her detayına kadar öğrenmeyi ve öğretmeyi hedef alan bir bilimdir. İnsan vücudunun temel yapısı ile ilgilenir. Temel tıp bilimleri içerisinde; Histoloji ve Embriyoloji, Anatomi, Tıbbi Biyokimya, Fizyoloji, Tıbbi biyoloji, Biyofizik ve Tıbbi Mikrobiyoloji branşları yer almaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, Tıpta Uzmanlık Kurulu, 2018).

Cerrahi tıp bilimleri: Vücut dokuları üzerinde işlem yapan bilim dalıdır. Organları değiştirmeyi, aşındırmayı, dikmeyi ve kesmeyi içerebilmektedir. Cerrahi Tıp Bilimleri içerisinde; Ağız, Yüz ve Çene Cerrahisi, Genel Cerrahi, Çocuk Cerrahisi, Kulak, Burun ve Boğaz Hastalıkları, Üroloji, Tıbbi Patoloji, Ortopedi ve Travmatoloji, Beyin ve Sinir Cerrahisi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Göz Hastalıkları ile Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi branşları yer almaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, Tıpta Uzmanlık Kurulu, 2018).

Dahili tıp bilimleri: Ameliyat gerektirmeyen durumlarda hastalıklara çözüm bulmaya çalışan, böbrek, metabolik, ateşli ve karaciğer hastalıkları gibi durumların teşhis ve tedavisini üstlenen tıp bilimleri alanıdır. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Deri ve Zührevi Hastalıklar, Fiziksel Tedavi ve Rehabilitasyon, İç Hastalıkları, Radyoloji, Radyasyon Onkolojisi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Acil Tıp, Aile Hekimliği, Adli Tıp, Nükleer Tıp, Nöroloji, Spor Hekimliği, Halk Sağlığı, Enfeksiyon Hastalıkları, Tıbbi Genetik ile Tıbbi Farmakoloji ve bu bölümlerin alt dallarından oluşmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, Tıpta Uzmanlık Kurulu, 2018).

Tablo 1: Tıp Bölümlerinin Branşları ve Eğitim Süreleri

Dahili Tıp Bilimleri ve Eğitim Süreleri			
Acil Tıp	4 yıl	İç Hastalıkları	4 yıl
Adli Tıp	4 yıl	Kardiyoloji	5 yıl
Aile Hekimliği	3 yıl	Nöroloji	5 yıl

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	4 yıl	Nükleer Tıp	4 yıl
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	4 yıl	Radyasyon Onkolojisi	5 yıl
Deri ve Zührevi Hastalıkları	4 yıl	Radyoloji	5 yıl
Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji	5 yıl	Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	4 yıl
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	4 yıl	Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp	3 yıl
Göğüs Hastalıkları	4 yıl	Spor Hekimliği	4 yıl
Göz Hastalıkları	4 yıl	Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji	3 yıl
Halk Sağlığı	4 yıl	Tıbbi Farmakoloji	4 yıl
Hava ve Uzay Hekimliği	3 yıl	Tıbbi Genetik	4 yıl
Temel Tıp Bilimleri ve Eğitim Süreleri			
Anatomi	3 yıl	Tıbbi Biyoloji	4 yıl
Biyofizik	4 yıl	Tıbbi İstatistik	4 yıl
Histoloji ve Embriyoloji	4 yıl	Tıbbi Mikrobiyoloji	4 yıl
Fizyoloji	4 yıl	Tıp Eğitimi	4 yıl
Tıbbi Biyokimya	4 yıl	Tıp Tarihi ve Etik	4 yıl
Cerrahi Tıp Bilimleri ve Eğitim Süreleri			
Ağız, Yüz ve Çene Cerrahisi	5 yıl	Kalp ve Damar Cerrahisi	5 yıl
Anesteziyoloji ve Reanimasyon	5 yıl	Kadın Hastalıkları ve Doğum	4 yıl
Beyin ve Sinir Cerrahisi	5 yıl	Kulak Burun Boğaz Hastalıkları	5 yıl
Çocuk Cerrahisi	5 yıl	Ortopedi ve Travmatoloji	5 yıl
Genel Cerrahi	5 yıl	Tıbbi Patoloji	4 yıl
Göğüs Cerrahisi	5 yıl	Plastik Cerrahisi	5 yıl
Göz Hastalıkları	4 yıl	Üroloji	5 yıl

Kaynak: (T.C. Sağlık Bakanlığı, Tıpta Uzmanlık Kurulu, 2018).

Tablo incelendiğinde özellikle cerrahi branşların birçoğunun 5 yıl uzmanlık eğitim süresi olduğu görülmektedir. Hasta ile bir araya daha az

gelen temel tıp bilimlerinde genellikle 4 yıl, dahili bilimlerde ise 3, 4 ve 5 yıl arasında branşlara göre eğitim süresi değişiklik göstermektedir.

2. YÖNTEM

Yöntem bölümünde çalışmanın amacı ve önemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma ile tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin kariyer tercihlerinin neler olduğu ile demografik faktörlerin ve aile bilgilerinin öğrencilerin kariyer tercihlerini farklılaştırıp farklılaşmadığının ortaya konulması hedeflenmiştir. Tıp alanında yapılan kariyer tercihi ve alan seçimi, öğrencinin akademik başarısını, performansını ve dolayısıyla toplum sağlığını etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Yani sadece hekim adayını değil tüm toplumu etkileyen bir tercih durumu söz konusudur. Tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin kariyer tercihleri ve kariyer tercihlerini etkileyen faktörleri açıklayan detaylı bir araştırma bulunmadığı için ayrıca öğrencilerin kariyer hedeflerini daha net belirleyebilmeleri için verilen önerilerin literatüre yapacağı katkının kıymetli olacağı düşünülmektedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2017 yılında ÖSYM tarafından yapılan üniversite yerleştirme işlemine göre en yüksek puana sahip devlet üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakülteleri ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi ile en düşük yerleşme puanına sahip devlet üniversitesi olan Kafkas Kars Üniversitesi Tıp Fakültesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Harran Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2021-2022 eğitim öğretim döneminde eğitim gören 5. ve 6. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmaya dahil edilen üniversitelerin öğrenci işleri biriminden alınan verilere göre İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi 5. sınıfa kayıtlı 393 öğrenci, 6. sınıfa kayıtlı 469 öğrenci vardır. Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde ise 5. sınıfta 220 öğrenci, 6. sınıfta 69 öğrenci vardır. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. sınıfta kayıtlı 490 öğrenci bulunurken, 6. sınıfa kayıtlı 460 öğrenci vardır. Kafkas Kars Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. sınıfa kayıtlı 49 öğrenci, 6. sınıfa kayıtlı 64 öğrenci vardır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. sınıfına kayıtlı 148 öğrenci bulunurken, 6. sınıfta 135 öğrenci vardır. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesinde ise 5. sınıfta 123 öğrenci, 6. sınıfta 120 kayıtlı öğrenci vardır.

2022 Nisan-Mayıs aylarında üniversitelerin öğrenci işleri aracılığıyla çalışmanın evrenini oluşturan 2740 öğrenciye çevrimiçi olarak anket gönderilmiş olup 492 öğrenci ankete katılmıştır. Gürbüz ve Şahin'in (2017) ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü hesaplama formülü kullanılarak 2500 kişilik bir evren için 333 kişilik bir örnekleme ulaşılması gerektiği tespit edilmiş, 492 kişiye ulaşılarak örneklemin evreni temsil etmede yeterli olduğu ortaya konulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Tıp fakültesi öğrencilerinin kariyer tercihlerini incelemek için kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise kariyer beklentileri ölçeği kullanılmıştır.

Kariyer beklentileri ölçeği: Tanç (1999) tarafından geliştirilen kariyer beklentileri ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizi için Cronbach Alpha katsayısına bakılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı tüm ölçek için 0,82 olarak bulunmuş ve iyi düzeyde güvenirliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Kariyer beklentileri ölçeği 20 soru ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; kendini gerçekleştirme (3,4,5,6,9, 10 ve 18. önermeler), sosyal beklenti (8,12,13,14 ve 16. önermeler), güç kullanımı (1,7 ve 15. önermeler), maddi beklenti (2 ve 11. önermeler) ve duygusal beklenti (17, 19 ve 20. önermeler) boyutlarıdır. 6'lı likert şeklinde düzenlenmiş olan kariyer beklentileri ölçeğinin maddeleri hiç önemi yok, pek önemi yok, biraz önemli, önemli, oldukça önemli ile çok önemli seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 25 veri analiz programına işlenmiş, verilerin normal dağılıp dağılmadığını görmek ve buna göre uygulanacak testlerin non-parametrik ya da parametrik olacağına karar verebilmek için normallik testi uygulanmıştır. Sürekli değişkenlerin normallik test varsayımları için Skewness (Çarpıklık) ve Basıklık (Kurtosis) değerleri kullanılmıştır. Pallant (2016)'a göre çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında ise normal dağılım gösterir ve analizler parametrik testler ile yapılır. Yapılan Skewness-Kurtosis testi ile değişkenlerin -1,5 ile +1,5 arasında normal dağılıma uygun olduğu tespit edilerek parametrik testler uygulanmıştır. Sosyo-demografik veriler değerlendirilirken betimleyici istatistik yöntemler kullanılmış, gruplar arası farklılıkların analizinde ise T Testi ve Anova testlerinden faydalanılmıştır. Kariyer beklentileri ölçeğinin boyutları arasındaki ilişkileri belirleyebilmek için Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri, ailevi bilgileri ile kariyer tercihlerini etkileyen faktörler bulgular bölümünde yer almaktadır.

Tablo 2: Demografik Özellikler

Özellikler	Gruplar	n (Öğrenci Sayısı)	Yüzde (%)
Üniversite	Hacettepe	143	29,1
	Cerrahpaşa	92	18,7
	İstanbul	82	16,7
	Kafkas	41	8,3
	Van	88	17,9
	Harran	46	9,3
	Toplam	492	100
Cinsiyet	Erkek	259	52,6
	Kadın	233	47,4
Sınıf	5. sınıf	240	48,8
	6. sınıf	252	51,2
Mezun Olunan Lise	Anadolu Lisesi	175	35,6
	Fen Lisesi	274	55,7
	Diğer Liseler	43	8,7
İkamet Edilen Yer	Devlet Yurdu	83	16,9
	Özel Yurt	9	1,8
	Aile Yanında	122	24,8
	Apart	35	7,1

	Ev	237	48,2
	Diğer	6	1,2
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar	74	15,0
	İlköğretim	130	26,4
	Lise	91	18,5
	Lisans	177	36,0
	Lisansüstü	20	4,1
	Anne Mesleği	Hekim	16
Öğretmen		85	17,3
Ev Hanımı		278	56,5
Sağlık çalışanı		55	11,1
Mühendis		8	1,6
İşçi		10	2,0
Diğer		40	8,2
Tıp Fakültesi Tercihinde Etkili Olan Faktör		Kendi isteği	330
	Aile isteği	123	25,0
	Arkadaş önerisi	4	1,0
	Rastlantısal	19	4,0
	Rehber yönlendirmesi	16	3,0
Uzmanlık Yapmayı Düşünüyor musunuz?	Evet	454	92,2
	Hayır	38	7,8
TUS'a Hazırlanıyor musunuz?	Evet	328	66,7
	Hayır	164	33,3

TUS'a Nasıl Hazırlanıyorsunuz?	Bireysel	181	36,8
	TUS Hazırlık Kursları	311	63,2
Nerede Çalışmak İstersiniz?	Devlet Hastanesi	23	4,7
	Eğitim ve Araştırma	53	10,8
	Üniversite	203	41,3
	Aile Sağlığı Merkezi	40	8,1
	Özel	135	27,4
	Diğer	38	7,7
Hangi Bölümde Çalışmak İstersiniz?	Temel Bilimler	31	6,3
	Cerrahi Bilimler	176	35,8
	Dahili Bilimler	285	57,9

Tabloda görüldüğü üzere çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve sınıfları arasında homojen dağılım vardır. Tıp fakültelerine daha çok fen lisesi mezunu (%55,7) öğrencilerin yerleştiği görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu kendi isteği ile tercih yapmış (%67) ancak aile isteği de azımsanmayacak oranda (%25) öğrencilerin tercihlerini etkilemektedir. Öğrencilerin %41,3'ü üniversite hastanelerinde çalışmak isterlerken, %57,9'u dahili bilimler bölümünde uzmanlaşmak istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %58,9'u iyi düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olduklarını belirtmesine rağmen %63,2'si yabancı dil kursuna gitmek istediklerini %64,8'i ise yurtdışında çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Çalışmada öğrencilere yöneltilen uzmanlık tercihlerinde ilk üç sırada hangi branşları tercih etmek istersiniz sorusuna verilen yanıtlara göre ilk sırada en çok tercih edilen branş %10,8 ile ruh sağlığı ve hastalıkları branşıdır. Daha sonra sırasıyla iç hastalıkları (%9,1), deri ve zührevi hastalıkları (%7,9), kardiyoloji (%7,5) ve kulak burun boğaz (%5,5) branşlarının ilk sırada tercih edilmek istendiği belirtilmiştir. İkinci sırada tercih edilmek istenen uzmanlık alanları incelendiğinde nöroloji branşı %10,6 ile en yüksek orana sahiptir. Daha sonra sırasıyla kardiyoloji (%8,3), göz hastalıkları (%6,9), iç hastalıkları (%6,1) ve çocuk sağlığı ve hastalıkları (%4,9) branşları tercih edilmek istenmiştir. Üçüncü sırada tercih edilmek istenen branşlar incelendiğinde kardiyoloji

%8,7 ile en çok tercih edilmek istenen branş olmuştur. Daha sonra sırasıyla çocuk sağlığı ve hastalıkları (%6,5), radyoloji (%6,1), iç hastalıkları (%5,5) ve aile hekimliği ile deri ve zührevi hastalıklar (%4,5) branşlarının tercih edilmek istendiği belirtilmiştir.

Uzmanlık tercihlerinde ilk üç sırada hangi branşları tercih etmek istemezsiniz sorusuna verilen yanıtlara göre ilk sırada en çok tercih edilmek istenmeyen branş %25,4 ile genel cerrahi branşıdır. Daha sonra sırasıyla kadın hastalıkları ve doğum (%19,5), çocuk sağlığı ve hastalıkları (%8,5), beyin ve sinir cerrahisi (%7,5) ve iç hastalıkları (%6,9) branşlarıdır. İkinci sırada tercih edilmek istenmeyen uzmanlık alanları incelendiğinde kadın hastalıkları ve doğum branşı %18,3 ile en yüksek orana sahiptir. Daha sonra sırasıyla genel cerrahi (%12,4), çocuk sağlığı ve hastalıkları (%9,1), beyin ve sinir cerrahisi ile kalp ve damar cerrahisi (%5,5) ve iç hastalıkları (%5,1) branşları gelmektedir. Üçüncü sırada tercih edilmek istenmeyen branşlar incelendiğinde genel cerrahi %9,1 ile yine ilk sırada yer almıştır. Daha sonra sırasıyla çocuk sağlığı ve hastalıkları (%6,5), beyin ve sinir cerrahisi (%6,1), iç hastalıkları (%5,7) ve kadın hastalıkları ve doğum (%5,1) branşlarının tercih edilmek istenmediği belirtilmiştir.

Çalışmada yurtdışında hekimlik yapmak istediğini belirten 400 hekim adayının en çok çalışmak istediklerini belirttikleri ilk sıradaki ülke %76,3 ile İngiltere olmuştur. Daha sonra sırasıyla %68 ile Almanya, %50,5 ile ABD, %50 ile İsveç ve İsviçre, %48,5 ile Kanada, %22,3 ile İtalya, %17,8 ile Fransa ve en düşük olarak %16,8 ile diğer ülkelerde çalışmak istendiği belirtilmiştir. Katılımcıların %89'u sağlıkta şiddet vakalarının, %86,2'si mesai saatlerinin, %85,4'ü bakılan hasta sayısının ve %84,4'ü de nöbet sayısının Türkiye'ye göre daha az olması nedeniyle yurtdışında çalışmak istediklerini belirtirken, %86,7'si yurtdışında mesleğe gösterilen saygının ülkemizden daha fazla olmasından ve %73,1'i de yurtdışında ülkemizden daha yüksek ücret verilmesinden dolayı yurtdışında çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3: Kariyer Beklentilerinin Üniversite Yerleşme Puanına Göre Farklılaşma Durumu

Değişkenler	Gruplar	N	(\bar{x})	ss	T testi		
					t	sd	p
Kendini Gerçekleştirme	Yüksek puanlı üniv.	317	29,70	5,754	-2,93	492	,003**
	Düşük puanlı üniv.	175	31,21	4,859			
Sosyal Beklenti	Yüksek puanlı üniv.	317	28,98	5,776	-4,16	492	,000**
	Düşük puanlı üniv.	175	31,15	5,105			
Güç Kullanımı	Yüksek puanlı üniv.	317	12,38	3,125	-3,50	492	,000**
	Düşük puanlı üniv.	175	13,41	3,115			
Maddi Beklenti	Yüksek puanlı üniv.	317	10,03	1,596	-3,19	492	,001**
	Düşük puanlı üniv.	175	10,50	1,542			
Duyusal Beklenti	Yüksek puanlı üniv.	317	16,46	2,137	-,151	492	,880
	Düşük puanlı üniv.	175	16,49	2,225			
Kariyer Beklentisi	Yüksek puanlı üniv.	317	98,17	15,350	-3,35	492	,001**
	Düşük puanlı üniv.	175	102,91	14,389			

* p<,05 **p<,01

Yüksek puanlı üniversite grubunun içerisinde Hacettepe, Cerrahpaşa ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakülteleri; düşük puanlı üniversite grubunun içerisinde ise Kafkas, Yüzüncü Yıl ve Harran Üniversitesi Tıp Fakülteleri yer almaktadır. Kariyer beklentisi ve kariyer beklentisinin alt boyutlarından olan kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı ve maddi beklenti boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t[492]=-3,35$; $p<0,01$). Kafkas, Yüzüncü Yıl ve Harran Üniversitesi Tıp Fakülteleri öğrencilerinin kariyer beklentilerinin ($\bar{x}=102,91$), Hacettepe, Cerrahpaşa ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakülteleri öğrencilerinin kariyer beklentilerinden ($\bar{x}=98,17$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yüksek puanlı tıp fakültelerinde okuyan üniversite öğrencilerinin düşük puanlı tıp fakültelerinde okuyan öğrencilere göre kariyer beklentilerinin daha düşük

olmasının sebebi olarak kariyerlerini daha gerçekçi olarak planladıkları, büyük şehirlerde sağlık sisteminde yaşanan ve sağlık çalışanlarının yaşadığı sorunları daha iyi gözlemledikleri, düşük puanlı üniversitelerde okuyan öğrencilerin ise daha optimistik bakış açısına sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4: Kariyer Beklentilerinin TUS'a Hazırlanmaya Göre Farklılaşma Durumu

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{x}	ss	T testi		
					t	sd	p
Kendini Gerçekleştirme	TUS'a hazırlanıyorum	328	30,65	4,922	2,402	492	,017*
	TUS'a hazırlanmıyorum	164	29,40	6,427			
Sosyal Beklenti	TUS'a hazırlanıyorum	328	29,91	5,176	,904	492	,366
	TUS'a hazırlanmıyorum	164	29,43	6,469			
Güç Kullanımı	TUS'a hazırlanıyorum	328	12,84	2,876	,929	492	,353
	TUS'a hazırlanmıyorum	164	12,55	3,658			
Maddi Beklenti	TUS'a hazırlanıyorum	328	10,25	1,506	1,042	492	,298
	TUS'a hazırlanmıyorum	164	10,09	1,751			
Duygusal Beklenti	TUS'a hazırlanıyorum	328	16,60	2,045	1,829	492	,068
	TUS'a hazırlanmıyorum	164	16,22	2,378			
Kariyer Beklentisi	TUS'a hazırlanıyorum	328	100,88	13,255	2,115	492	,035*
	TUS'a hazırlanmıyorum	164	97,82	18,293			

* p<,05 **p<,01

Tabloda Tıpta Uzmanlık Sınavına hazırlandığını ve hazırlanmadığını beyan eden katılımcıların kariyer beklentileri düzeyi incelenmeye çalışılmıştır. Kariyer beklentisi ve alt boyutlarının tamamında TUS'a hazırlananlar hazırlanmayanlara göre daha yüksek düzeyde kariyer beklentisi içinde olmalarına rağmen kariyer beklentisi ve kendini gerçekleştirme boyutunda TUS'a hazırlananlar ile hazırlanmayanlar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($t[492]=2,115$;

p<0,05). TUS'a hazırlananların kariyer beklentileri ortalaması ($\bar{x}=100,88$), hazırlanmayanlara ($\bar{x}=97,82$) göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. TUS'a hazırlananların hazırlanmayanlara göre sınavda başarılı olma ihtimalinin daha yüksek oluşu ve istedikleri branşta uzmanlaşma imkanına sahip olabileceklerinden dolayı kariyer beklentilerinin daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Kendini gerçekleştirme boyutu başarılı olmak, uzmanlaşmak, takdir edilen birisi olmak kavramlarıyla ilgili kariyer beklentilerinin alt boyutudur. TUS'a hazırlananlarının bu faktörleri yerine getirecek imkanlarının daha fazla oluşu hazırlanmayanlara göre daha yüksek düzeyde kariyer beklentilerine sahip olmalarını sağladığı değerlendirilmektedir.

Tablo 5: Kariyer Beklentilerinin Yurt Dışında Çalışma İsteğine Göre Farklılaşma Durumu

Değişkenler	Gruplar	N	(\bar{x})	ss	T testi		
					t	sd	p
Kendini Gerçekleştirme	Evet	319	31,00	5,378	4,273	492	,000**
	Hayır	173	28,82	5,443			
Sosyal Beklenti	Evet	319	30,63	5,302	4,794	492	,000**
	Hayır	173	28,13	5,891			
Güç Kullanımı	Evet	319	13,10	3,074	3,427	492	,001**
	Hayır	173	12,09	3,213			
Maddi Beklenti	Evet	319	10,34	1,506	2,693	492	,007**
	Hayır	173	9,94	1,712			
Duyusal Beklenti	Evet	319	16,48	2,172	,069	492	,945
	Hayır	173	16,46	2,163			
Kariyer Beklentisi	Evet	319	101,86	14,703	4,045	492	,000**
	Hayır	173	96,16	15,367			

* p<,05 **p<,01

Tablo ile yurtdışında çalışmak isteyen hekim adayları ile yurt dışında çalışmayı düşünmeyen hekim adaylarının kariyer beklentileri

düzei incelenmeye çalışılmış ve yurt dışında çalışmak isteyenlerle istemeyenler arasında ileri derecede anlamlı bir fark bulunmuştur ($t[492]=4,045$; $p<0,01$). Yurt dışında çalışmak istediğini belirtenlerin ($\bar{x}=101,86$), yurt dışında çalışmak istemeyenlere ($\bar{x}=96,16$) göre kariyer beklenti ortalamalarının daha yüksek olduğu görölmektedir. Yurtdışında çalışmak istediğini belirten öğrencilerin kariyer beklentilerinin yüksek olmasının normal olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü yurtdışında çalışmanın; başarılı olmak, uzmanlaşmak ve takdir edilme faktörlerinden oluşan kendini gerçekleştirme boyutunun, daha sosyal bir ortamda çalışma imkanı sosyal beklenti boyutunun, daha yüksek mevkilerde bulunma imkanı güç beklentisi boyutunun, daha yüksek gelir elde etme beklentisi de maddi beklenti boyutunun yurt dışında çalışmak istemeyenlere göre yüksek çıkmasında etkili olduğu değerlendirilmektedir. Duygusal beklenti boyutunda yurtdışında çalışmak isteyenlerle istemeyenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun sebebi olarak yurtdışında çalışmak isteyenler ile istemeyenlerin mutlu ve huzurlu bir ortamda yaşama ve çalışma düşüncelerinin benzer olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Tablo 6: Kariyer Beklentilerinin Tıp Fakóltesini Tercih Etme Nedenine Göre Farklılaşma Durumu

Değişken	Kendi İsteğim		Aile İsteği		Arkadaş Önerisi		Rastlantsal		Rehber Yönlendirme		F / p
	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	
Kariyer Beklentisi	101,88	13,927	96,98	16,523	100,75	6,500	84,79	17,837	97,75	14,799	7,746 / ,000**
Kendini Gerçekleştirme	30,81	5,026	29,35	6,245	30,75	4,500	26,68	6,316	29,31	5,896	3,883 / ,004**
Sosyal Beklenti	30,64	5,178	28,65	5,874	29,00	,000	23,16	6,414	27,94	6,049	10,970 / ,000**
Güç Kullanımı	13,02	3,001	12,44	3,232	15,75	2,500	10,11	3,828	11,81	3,229	5,676 / ,000**
Maddi Beklenti	10,20	1,517	10,28	1,592	11,00	2,000	8,89	2,233	10,75	1,528	4,113 / ,003**
Duygusal Beklenti	16,66	2,047	16,11	2,261	15,75	1,500	14,53	2,988	17,88	,342	7,501 / ,000**

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tabloda tıp fakültesini tercih etmede etkin olan faktörlere göre kariyer beklentisinin farklılık gösterip göstermediği Anova test sonucuyla gösterilmiştir. Bu test sonucunda tıp fakültesini tercih etmede etkili olan faktörlerle öğrencilerin kariyer beklentileri ve kariyer beklentilerinin alt boyutlarından tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık bulunmuştur ($p<0,01$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için bakılan Post Hoc testlerinden Tamhane test sonucuna göre kendi isteği ile tıp fakültesini tercih edenler ile aile isteği ve rastlantısal olarak tercih edenler arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre en yüksek kariyer beklentisi olan tıp fakültesini kendi isteği ile tercih edenler olup, kariyer beklentisi en düşük olan grup ise sırasıyla rastlantısal ve aile isteği ile tercih eden öğrencilerdir. Tıp fakültesini kendi isteği ile tercih edenler kariyer planlamalarını kendi istekleri doğrultusunda bilinçli olarak yaptıkları için aile baskısı ve rastgele tercih edenlere göre kariyer beklentilerinin daha yüksek olmasının beklenen bir durum olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 7: Kariyer Beklentilerinin Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklaşma Durumu

Değişken	Okuryazar		İlköğretim		Lise		Lisans		Lisansüstü		F / p
	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	
Kariyer Beklentisi	97,10	13,575	100,42	14,349	101,00	10,770	98,89	16,240	104,26	16,085	2,596 / ,036**
Kendini Gerçekleştirme	31,46	5,102	30,58	5,208	29,55	4,904	29,72	6,164	31,05	4,261	1,912 / ,107
Sosyal Beklenti	28,91	5,621	30,24	5,322	29,05	3,859	29,10	5,872	31,69	5,615	3,686 / ,006**
Güç Kullanımı	11,92	3,114	12,60	2,634	12,80	3,088	12,74	3,286	13,99	3,446	4,604 / ,001**

Maddi Beklenti	10,27	1,698	10,22	1,371	9,96	1,591	10,26	1,702	10,30	1,559	,657 / ,622
Duygusal Beklenti	16,55	2,300	16,54	2,597	15,75	1,500	14,53	2,988	17,88	,342	,434 / 784

* p<,05, **p<,01

Tabloda tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre tıp fakültesi öğrencilerinin kariyer beklentisinin farklılık gösterip göstermediği Anova testi ile gösterilmiştir. Bu test sonucunda anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin kariyer beklentileri ve kariyer beklentilerinin alt boyutlarından sosyal beklenti ve güç kullanımı boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık bulunmuştur (**p<,05**). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için bakılan Post Hoc testlerinden Tamhane test sonucuna göre anne eğitim düzeyi lisansüstü olanlar ile anne eğitim düzeyi okuryazar olanlar arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre en yüksek kariyer beklentisi olan grup anne eğitim düzeyi lisansüstü olanlar iken kariyer beklentisi en düşük olan grup ise anne eğitim düzeyi okuryazar olan öğrencilerdir. Anne eğitim düzeyinin yüksek olmasının öğrencilerin kariyer beklentisini artırması beklenen bir durumdur. Güç kullanımı boyutu genel olarak çalışılan kurumda yetki sahibi olmak ve çalışanları yönlendirme yetkisine sahip olma ile ilgili kariyer beklentilerinin alt boyutudur. Sosyal beklenti boyutu ise yönetici ve çalışanlarla iyi bir ilişki içerisinde olma ve ilgili alanda aranan bir birey olma özelliklerini içeren kariyer beklentilerinin alt boyutudur. Lisansüstü eğitim düzeyine sahip annelerin kariyerlerine daha fazla önem verdikleri ve çocuklarını da iyi bir kariyere sahip olması için bilinçlendirip teşvik ettiği değerlendirilmektedir.

Tablo 8: Kariyer Beklentilerinin Çalışılmak İstenen Kuruma Göre Farklılaşma Durumu

Değişkenler	Devlet Hastanesi		Eğitim Araştırma		Üniversite		ASM		Özel		Diğer		F / P
	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	(\bar{x})	SS	
Kariyer Beklentisi	97,87	18,306	102,19	14,891	100,14	13,376	96,95	15,416	100,01	15,789	98,76	19,808	,678 / ,641

Kendini Gerçekleştirme	30,70	5,121	31,26	5,371	30,05	5,211	29,73	5,661	30,17	5,696	30,24	6,553	,518 / ,763
Sosyal Beklenti	29,48	7,279	30,94	5,104	30,19	5,043	28,45	6,429	29,31	5,706	28,87	6,854	1,512 / ,814
Güç Kullanımı	11,78	3,162	13,06	2,938	12,81	3,014	11,63	3,417	13,04	3,288	12,66	3,274	1,805 / ,110
Maddi Beklenti	10,09	1,505	10,57	1,599	9,86	1,437	9,90	1,945	10,64	1,428	10,32	2,094	5,025 / ,000**
Duygusal Beklenti	15,48	3,860	16,19	1,922	16,73	1,777	16,65	1,994	16,41	2,237	16,11	2,719	2,032 / ,073

* p<,05, **p<,01

Tabloda tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çalışmak istediği sağlık kurumları ile kariyer beklentisi arasında farklılık durumu Anova testi ile gösterilmiştir. Bu test sonucunda çalışılmak istenen sağlık kurumları ile öğrencilerin kariyer beklentileri ve kariyer beklentilerinin alt boyutlarından maddi beklenti boyutu haricindekiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Kariyer beklentisinin alt boyutu olan maddi beklenti boyutunu incelediğimizde farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için bakılan Post Hoc testlerinden Tamhane test sonucuna göre özel hastane ile üniversite hastanesinde çalışmak isteyenler arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre en yüksek maddi beklenti skoru özel hastanelerde çalışmak istediğini belirten öğrencilerden oluşurken, en düşük maddi beklenti skoru üniversite hastanelerinde çalışmayı düşünen öğrencilerin grubunda tespit edilmiştir. Maddi beklenti boyutunun üniversite hastanelerinde ve özel hastanelerde çalışmak isteyenler arasında farklı çıkmış olmasının sebepleri olarak üniversite hastanelerinde çalışmak isteyenlerin kariyerlerini maddi beklentiden daha fazla önemsediklerini, özel hastanelerde çalışmak isteyenlerin ise özel hastanelerin özellikle kamu hastanelerine göre hekimlere daha fazla ücret vermesinden dolayı maddi beklentilerinin daha ön planda olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 9: Kariyer Beklentisi Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi

	Kendini Gerçekleştirme	Sosyal Beklenti	Güç Kullanımı	Maddi Beklenti	Duygusal Beklenti
Kendini Gerçekleştirme	1.000				
Sosyal Beklenti	0.781**	1.000			
Güç Kullanımı	0.693**	0.00792**	1.000		
Maddi Beklenti	0.504**	0.551**	0.528**	1.000	
Duygusal Beklenti	0.478**	0.572**	0.295**	0.462*	1.000

* p<,05, **p<,01

Tabloda kariyer beklentileri ölçeğinin alt boyutları olan kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı, maddi beklenti ve duygusal beklenti faktörleri arasındaki korelasyon ilişkisi incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi, korelasyon katsayısının (r) $0,00 \leq r \leq 0,29$ arasında olması durumunda zayıf; $0,30 \leq r \leq 0,64$ arasında olması durumunda orta; $0,65 \leq r \leq 0,84$ arasında olması durumunda güçlü; $0,85 \leq r \leq 1,00$ arasında olması durumunda da çok güçlü şeklinde yorumlanabilir (Ural ve Kılıç, 2013: 244). Kariyer beklentileri ölçeğinin alt boyutları olan kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı, maddi beklenti ve duygusal beklenti faktörleri arasında pozitif yönlü ve anlamlıdır ($p < 0,05$). Kendini gerçekleştirme boyutu ile sosyal beklenti boyutu arasında pozitif yönde güçlü düzeyde ($r=0,781$; $p < 0,01$); güç kullanımı boyutu ile arasında pozitif yönde güçlü düzeyde ($r=0,693$; $p < 0,01$); maddi beklenti boyutu ile arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,504$; $p < 0,01$); duygusal beklenti boyutu ile arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,478$; $p < 0,01$) anlamlı ilişki bulunmaktadır. Sosyal beklenti boyutu ile güç kullanımı boyutu arasında pozitif yönde güçlü düzeyde ($r=0,0079$; $p < 0,01$); maddi beklenti boyutu ile arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,551$; $p < 0,01$); duygusal beklenti boyutu ile arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,572$; $p < 0,01$); anlamlı ilişki bulunmuştur. Güç kullanımı boyutu ile maddi beklenti boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,528$; $p < 0,01$); duygusal beklenti boyutu ile arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ($r=0,295$; $p < 0,01$); anlamlı ilişki bulunmuştur. Maddi beklenti ile duygusal beklenti boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,462$; $p < 0,05$); anlamlı ilişki bulunmuştur.

Kariyerinde kendini gerçekleştirme hedefi olan bir birey başarılı olmak, uzmanlaşmak, hedefe ulaşmak ve takdir edilmek ister. Sosyal beklenti hedefi olan birey tanınmak, takdir edilmek çalışanları yönlendirmek ister. Güç beklentisi olan bir birey ise işinde yükselmek ve yetki sahibi olmak ister. Bu üç boyuttan herhangi birinin gerçekleşmesi diğerlerinin de oluşumunu sağlayacağı için aralarındaki ilişkinin yüksek çıktığı değerlendirilmektedir. Kariyerinde maddi beklentisi olan bireyler yüksek gelir ve yaşam standardı istemektedirler. Duygusal beklentisi olan bireyler ise mutlu, huzurlu ve sevildikleri bir ortamda bulunmak isterler. Duygusal beklentisi ile maddi beklentisi gerçekleşen bireylerin aslında kendini gerçekleştirdikleri, kendini gerçekleştirme hedefi olan bireylerin ise duygusal veya maddi beklentilerinin gerçekleşmesi uzmanlaşma, hedefe ulaşma gibi beklentileri tam olarak karşılayamadığı için aralarında orta düzeyde ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Maddi beklenti hedefi gerçekleşen bireyin güç beklentisi de gerçekleşirken, güç beklentisinin yetki sahibi olmak, terfi etmek gibi faktörleri maddi beklenti faktörü tarafından tam olarak karşılanmadığı için aralarında orta düzeyde ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Duygusal beklenti ile güç kullanımının zayıf düzeyde ilişkilerinin olmasının sebebi, içeriklerinin birbirine benzememesi olarak değerlendirilmektedir. Sosyal beklenti faktörü, maddi beklenti ile duygusal beklenti faktörünü genel olarak kapsarken, maddi ve duygusal beklenti faktörleri ise alanında tanınmak ve çalışanlara eğitim vermek gibi sosyal beklenti faktörünü tam olarak karşılamadığı için aralarında orta düzeyde ilişki olduğu değerlendirilmektedir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma ile tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin kariyer beklentileri incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya katılan 492 tıp fakültesi öğrencisinin anne eğitim düzeyi arttıkça kariyer beklentilerinin arttığı belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin annelerinin %40,1'i üniversite mezunu olduğu görülmekte ve anne eğitim seviyesinin yüksek olması çocuklarının tıp fakültesini tercih etmesinde olumlu etki oluşturduğu düşünülmektedir. Ergin ve arkadaşları (2011) ile Yıldız ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmalarda anne eğitim düzeyi ile kariyer tercihleri arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Pamukören'in (2015) yaptığı çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin annelerinin üniversite mezunu olma oranı %33,7, Yılmaz ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu çalışmada ise katılımcıların annelerinin %27,9'u üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Tıp fakültesini tercih etmede etkili olan faktörler incelendiğinde öğrencilerin

%67'si kendi istekleri ile tercih ettiklerini belirtirken %25'i ailesinin isteği ile tıp fakültesini tercih ettiğini belirtmiştir. Yıldız ve arkadaşlarının (2008) yaptığı çalışmada da öğrencilerin %36'sı kendi isteği ile, %22,2'si ailesinin isteği ile tıp fakültesini tercih ettiğini belirtmiştir. Kariyer tercihleri ile tıp fakültesi tercihinde etkili olan faktörler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş olup, Çıtıl ve Ketin'in (2021) yaptığı çalışmada da benzer şekilde aralarındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin %92,2 ile büyük çoğunluğu bir branşta uzmanlaşmak istediğini belirtmiştir. Açıköz ve diğerlerinin (2019) 798 tıp fakültesi öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada da öğrencilerin %85,7'si uzmanlık eğitimi almak istediklerini belirtmişlerdir. Mevcut çalışma ile Çıtıl ve Ketin'in (2021) yaptığı çalışmada TUS'a çalışma durumu ile kariyer tercihleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışılmak istenen kurumlar incelendiğinde öğrenciler %41,3 ile en fazla üniversite hastanelerinde, en az çalışılmak istenen kurumlar ise %8,1 aile sağlığı merkezleri ve %4,3 ile devlet hastaneleri olmuştur. Dörtöl'un (2017) yaptığı çalışmada öğrencilerin %74,9'u üçüncü basamak hastanelerde, %9,8'i ikinci basamak hastanelerde ve %3,8'i birinci basamak sağlık kurumlarında çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Çalışılmak istenen bölüm tercihleri incelendiğinde yaklaşık %58 ile çoğunluk dahili bilimler bölümünde, %35,8'i cerrahi bilimler bölümünde, %6,3'ü de temel tıp bilimleri bölümünde çalışmak istediğini belirtmiştir. Açıköz ve diğerlerinin (2019) 798 tıp fakültesi öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin %7,6'sı uzmanlık alanına karar vermemiş, %47,4'ü dahili bilimler, %43,0'ı cerrahi bilimler ve %2,0'ı temel bilimler alanlarında uzmanlaşmak istediğini belirtilmiştir. Tengiz (2020) 45 öğrenci ile yaptığı çalışmada dahili bilimler %66,7, cerrahi bilimler %28,9, temel bilimler ise %4,4 oranında çalışılmak istenen bölüm olarak belirtilmiştir. Tüm çalışmalarda en çok tercih edilmek istenen bölüm dahili bilimler iken en az tercih edilmek istenen bölüm ise temel bilimler olarak benzerlik göstermiştir.

Tıp fakültesi 5.ve 6. sınıf öğrencilerinin ilk üç sırada tercih etmek istedikleri ve istemedikleri branşlar incelendiğinde; katılımcıların %10,8'i ilk sırada ruh sağlığı ve hastalıkları branşını, ikinci sırada %10,6 ile nöroloji branşını ve üçüncü sırada %8,7 ile kardiyoloji branşını tercih etmek isterken; tercih edilmek istenmeyen branşlara bakıldığında ise ilk sırada %25,4 ile genel cerrahi branşını, ikinci sırada %18,3 ile kadın hastalıkları ve doğum branşını ve üçüncü sırada %9,1 ile yine genel cerrahi branşını tercih etmek istememektedirler. Alaca'nın (2019) yaptığı çalışmada tercih edilmek istenen ilk 3 sıradaki branş sırasıyla deri ve

zührevi hastalıklar, fiziksel tıp ve rehabilitasyon ve iç hastalıkları olduğu görülmektedir. Yatangaç'ın (2010) yaptığı çalışmada ise tercih edilmek istenen alanlar sırasıyla deri ve zührevi hastalıklar, radyoloji, göz hastalıkları iken; kesinlikle tercih edilmeyecek bölümler arasında genel cerrahi, aile hekimliği ve kalp ve damar cerrahisi bölümleri yer almaktadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmaya 2017 yılı üniversite yerleştirme puanları esas alınarak en yüksek ve en düşük kamu üniversitelerine yerleşen tıp fakültelerinde okuyan 5. ve 6. sınıf öğrenciler dahil edilerek öğrencilerin farklı değişkenler açısından kariyer beklentilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Kariyer beklentilerinin alt boyutları olan kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı, maddi beklenti ve duygusal beklenti boyutları arasında yapılan korelasyon analizi sonucuna göre tüm boyutlar arasından pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin dahili bilimler alanında daha fazla uzmanlaşmak istedikleri temel bilimlerin ise daha az oranda istendiği, ancak cerrahi bilimler içerisinde yer alan genel cerrahi branşının ise en çok istenmeyen branş olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan 492 öğrencinin 400'ü yurt dışında çalışmak istediğini belirtmiş ve İngiltere ile Almanya en çok çalışılmak istenen ülkeler olarak belirtilmiştir. Yurt dışında çalışmayı isteme nedenleri olarak ülkemize göre ücret düzeyinin ve mesleğe gösterilen saygının daha fazla olması ve bakılan hasta sayısı, mesai saatleri, nöbet sayısı ve sağlıkta şiddet vakalarının da ülkemize göre daha düşük olmasından dolayı tüm faktörlerin yüksek bir düzeyde etkili olduğu görülmüştür.

Düşük puanla yerleşilen tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin kariyer beklentileri, yüksek puanla yerleşilen üniversitelerdeki öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Tıpta uzmanlık sınavına hazırlanan öğrencilerin, hazırlanmayanlara göre, yurt dışında çalışmak isteyen öğrencilerin yurt dışında çalışmak istemeyen öğrencilere göre kariyer beklentilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kendi isteği ile tıp fakültesini tercih eden öğrencilerin kariyer beklentileri en yüksek olurken aile isteği ve rastlantısal olarak tıp fakültesine yerleşenlerin ise daha düşük kariyer beklentilerine sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyeleri yükseldikçe kariyer beklentilerinin de yükseldiğini ancak babalarının eğitim düzeyi ile öğrencilerin kariyer beklentileri arasında anlamlı bir

ilişki olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışılmak istenen kurum açısından incelendiğinde kariyer beklentileri ile çalışılan kurum arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken kariyer beklentilerinin alt boyutlarından olan maddi beklenti boyutunda özel hastanede çalışmak isteyenlerin üniversite hastanelerinde çalışmak isteyenlere göre daha yüksek düzeyde maddi beklentiye sahip olduğu görülmektedir.

Hekim göçünün engellenmesi ve halihazırda çalışan hekimlerin de daha mutlu bir yaşam sürdürmelerinin sağlanması gerekmektedir. Bu durumun sağlanabilmesi için hekimlik mesleğinin toplum nezdinde öneminin ve saygınlığının artması, bakılan hasta sayılarının düşürülerek hem hekim hem de hasta açısından daha kaliteli hizmet sunumunun sağlanması, nöbet sayıları ile ücret düzeyleri ve çalışma saatlerinin düzenlenmesi, sağlıkta şiddetin engellenebilmesi için caydırıcı yaptırımların uygulanması önerilmektedir.

Her sene cerrahi hekimlik branşlarına olan ihtiyaç artarken cerrahi branşları tercih eden hekim sayısında azalma olduğu görülmektedir. Bu durumun ilerleyen yıllarda cerrahi işlem gerektiren durumlar için sorun oluşturmaması adına çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve teşvik edici uygulamalar geliştirilerek hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Tüm bu önerilere ek olarak tıp fakültesi öğrencilerinin kariyerlerinde daha başarılı olabilmeleri için sevdiği, ilgi duyduğu ve yetenekli olduğu branşa yönlendirilmesi, uzmanlık alanlarının daha etkin tanıtılması, en az bir yabancı dile iyi düzeyde sahip olmaları, tıp fakültesini çevresel faktörlerden ziyade kendi isteği ile tercih etmesinin sağlanması ve bu yönde desteklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıköz, B., Ekemen, A., Zorlu, İ., Yüksel, N. A. ve Ayoğlu, F. N. (2019). Tıp Öğrencilerinde Uzmanlaşma Eğilimi, Uzmanlık Alan Seçimi ve Etkileyen Faktörler, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 12 (1), 113-125. DOI: 10.26559/mersinsbd.502276
- Akgeyik, T., ve Dolgun, U. (2011). İnsan kaynakları yönetimi. Ekin Yayınevi
- Alaca, D. (2019), Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Fakülte ve Tıpta Uzmanlık Tercih Nedenlerini Etkileyen Faktörler, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Ayan, F., (2013). İnsan kaynakları yönetimi. İlya Yayınevi
- Bayraktaroğlu, S., (2003). İnsan kaynakları yönetimi. Sakarya Kitabevi.
- Bingöl, D., (2013). İnsan kaynakları yönetimi. Beta Yayıncılık
- Brown, D. (2002). The Role of Work and Cultural Values in Occupational Choice, Satisfaction, and Success: A Theoretical Statement. *Journal of Counseling & Development*, 80: 48-56.
- Cansever, İ.H., Metin, A. ve Kişi, M. (2020). Tıp Öğrencilerinin Tıpta Uzmanlık Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Sistemantik Derleme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (27), 791-812. DOI: 10.26466/opus.646193
- Cascio, W. F., (1992). *Managing Human Resources*, Singapore: McGraw-Hill, Inc,
- Çıtıl, R.ve Keten, M. (2021). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Uzmanlık Tercihleri ve Mesleki Kaygı Düzeyleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 13(3): 171-192
- Decenzo, D.A.,& Robbins, S.P. (2007). *Fundamentals Of Human Resource Management*, John Wiley & Sons, Inc.: United States Of America,
- Ergin, A.ve Dikbaş, E. (2011). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Kariyer Seçimi Ve Etkileyen Faktörler, *Tıp Eğitimi Dünyası*, 32: 9-17.
- Genç, G., Kaya, A., Genç, M.Y. (2007). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkiyen Faktörler, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(14): 49-63.
- Geylan, G., (2004). *Örgütlerde insan kaynakları yönetimi*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Glueck, W., (1985). *Personel Management; A Diagnostic Approach*. Business Publication.
- Göktaş, D.B., (2017). Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası ile İlgili Düşünceleri, Kariyer Seçimleri ve Etkileyen Faktörler, *Tıp Eğitimi Dünyası*, 16(50): 12-21.
- Gürbüz, S.,ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

- Hackman, J.R., & Suttle, J.L. (1977). *Improving Life At Work: Behavioral Science Approaches to Organizational Change*, Goodyear Publishing Company.
- Mignonac, K. & Herrbach, O. (2003). *Managing Individual Career Aspirations and Corporate Needs: a Study of Software Engineers in France*, *Journal of Engineering and Technology Management*, 20(3): 205–230.
- Özgen, H., Öztürk, A. ve Yalçın, A. (2002). *İnsan kaynakları yönetimi*. Nobel Kitapevi.
- Özveren, P.C., (2015), *Tıpta Uzmanlık Sınavına Hazırlanan Son Sınıf Öğrencileri ve Yeni Mezun Hekimlerin Acil Tıp Uzmanlık Dalı Hakkındaki Görüşleri ve Tercihlerini Etkileyen Faktörler*, (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Pallant, J. (2016). *SPSS Survival Manual A Step By Step Guide To Data Analysis Using IBM SPSS* (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.) United Kingdom: Open University Press.
- Polat, F.B., Ardıç, K. ve Özdemir, Y. (2016). *Bireysel Kariyer Planlamada Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Sakarya Devlet Okulları Örneği*, *The Journal Of Business Science* , 4 (1), 29-65.
- Saigal, P., Takemura, Y., Nishiue, T. & Fetters, M.D. (2007). *Factors considered by medical students when formulating their specialty preferences in Japan: findings from a qualitative study*, *BMC Med Educ.*, 11: 7-31.
- Soysal, A., (2007). *Örgütlerde kariyer planlama ve geliştirme*. Gazi Kitapevi.
- Tengiz, F.İ. ve Babaoğlu, A.B. (2020). *Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Tercihleri ve Bu Tercihleri Etkileyen Faktörler*, *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(1), 67-78.
- Tunçer, P., (2011). *İnsan kaynakları yönetimi*. Ekin Yayınevi.
- T.C Sağlık Bakanlığı, Tıpta Uzmanlık Kurulu, <http://www.tuk.saglik.gov.tr><https://tuk.saglik.gov.tr/TR,30418/uzmanlik-dallari>, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

- Ural, A., ve Kılıç, İ. (2013). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Detay Yayıncılık
- Yatangaç, B.F. (2010), Kişilik Özelliklerine Bağlı Olarak Hemşirelik ve Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerin Seçeceği Uzmanlık Alanlarının Belirlenmesi, (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Yıldız, A.N., Kurt, M., Öktem, M.Ş., Özcan, Ş., Özdemir, N. ve Temel, F. (2008). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem VI Öğrencilerinin Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) Hakkındaki Görüşleri. Hacettepe Tıp Dergisi, 39, s. 60-67.
- Yılmaz, A., Demiral, G., Şahin, G., Yener, O., Kocataş, A. ve Bölük, S. (2005). Yılında Yürürlüğe Giren Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) Cerrahi Branş Hekimleri Üzerindeki Etkisi. Adli Tıp Dergisi, 27 (3), 158-69.
- Yoney, H., ve Yavuz, D.G. (2010). Tıpta Uzmanlık Seçimi. Marmara Üniversitesi Yayınları.